

Prof. CLEMENTE CONSTANTIN

Ar fi cel puțin inoportună încercarea de a mai demonstra faptul că între poporul român și mediul său natural există o strânsă legătură. Dar, de cele mai multe ori relația om—natură, așa cum se reflectă ca în creația populară, este adesea înțeleasă incomplet, eronat chiar, reducându-se la unele elemente exterioare.

S-a vorbit mult și se mai vorbește încă despre dragostea de natură, care caracterizează poezia noastră populară. Lucrurile erau, însă, și mai sînt încă văzute puțin orășenește, din afara naturii și din afara folclorului. Se afirmă, astfel, că din totdeauna, „codru-i frate cu românul“, că poezia populară este plină de „frunză (foaie) verde“, sau că aceasta a constituit și constituie „izvor“ de inspirație pentru scriitori.

Evident, aceste adevăruri nu pot fi infirmate, dar trebuie să privim dincolo de ele, să încercăm a descifra organicitatea relației om — natură, înțelesurile și sensurile profunde ale acesteia.

„Relația om — natură în cultura tradițională românească — afirmă Tiberiu Graur — este incifrată în întreg sistemul de credințe și obiceiuri cuprinse în ciclurile cunoscute în antropologie : 1) ciclul obiceiurilor de familie (naștere, nuntă, moarte) ; 2) ciclul obiceiurilor de peste an și 3) ciclul obiceiurilor legate de procesul muncii“).

Fără a avea pretenția de a elucida o problematică atît de complexă, vom încerca să punctăm doar cîteva idei, care ar putea fi dezvoltate și aprofundate, folosindu-ne și de materialul folcloric notat de noi în decursul anilor, pe teritoriul județului Hunedoara.

Înainte ca scriitorii romantici să cunoască natura, să se extazieze în fața măreției sale și, în același timp, să încerce să și-o facă confidentă, poezia noastră populară a descoperit și exprimat sentimentul că omul este legat organic de mediul în care trăiește, de natură.

Dintre componentele naturii, codrul este prezența cea mai des întâlnită în cîntecele populare. În trecutul nu prea îndepărtat, cînd țara noastră era acoperită în bună parte cu păduri, împletirea vieții omului cu cea a naturii, era un atribut al vieții cotidiene și nu numai a celei haiducești ! De aceea, o destăinuire a omului în fața codrului era mai mult decît firească :

Codrurile, codruțule,
Deschide-ți cărările,
Să-mi duc supărările.

Deseori, cîntărețul anonim i se adresează codrului numindu-l „măria-ta” și acest lucru nu este întîmplător. „Cînd i-a zis codrului „măria-ta”, cum i-a zis și cucului — spunea Ovid Densușianu — (poporul, n.n.), a exprimat un fel de idolatrie pentru ceea ce atingea așa de aproape viața lui”. Iată această atitudine față de codru, într-un fragment de cîntec haiducesc, auzit la Renghet :

Codrule, măria-ta,
Lasă-mă la umbra ta,
Că nimica n-oi strica,
Num-o mică rămurea,
Să-mi atîrn armele-n cea...

Dar românul nu este un izolat în mijlocul naturii, stare proprie scriitorilor romantici. Omul în poezia noastră populară, este o ființă socială ; haiducii trăiesc în cete în păduri, cu dorul la cei dragi, iar legătura lor cu colectivitățile umane este permanentă.

Nu numai codrul cu făpturile care-l populează ci și celelalte aspecte ale naturii sînt prezente în poezia populară — cerul, stelele etc. Am auzit, în urmă cu mai mulți ani, din gura unei femei, unul din cele mai înălțătoare și mai pure poeme de dragoste, la care natura participă cu o inegalabilă intensitate :

Peste toate satele
E senin ca laptele,
Numai peste satul meu,
Nu știu, ceață-i, ori nor greu,
Ori dor de la badiul meu...

Peisajul este aici o „stare de suflet” și în conturarea extrem de sobră a unui astfel de peisaj, creatorul popular a realizat versuri de o mare finețe și profunzime în alternarea meșteșugită a planului uman și a celui de priveliști.

În intimitatea naturii, cu participarea simbolică a făpturilor ei se desfășoară și poezia muncii din lirica noastră populară. Aceasta se împletește cu cea a dragostei, căci femeia, a fost totdeauna privită ca o tovarășe a bărbatului, participînd, alături de acesta, la muncile cotidiene.

Există în ținutul hunedorean, ca și în alte părți ale Transilvaniei, dealtfel, un străvechi obicei de muncă, care evidențiază pregnant legătura indisolubilă a omului cu natura, depozitar al bunurilor materiale care-i asigură existența. Este vorba despre „Cununa grîului”, obicei care se practica în trecut la încheierea recoltatului. În unele părți obiceiul, sau relicve ale acestuia, se mai păstrează și astăzi, ca în satul Șesuri, comuna București :

Rămii holdă, sănătoasă,
Noi ducem cununa-acasă,
Cunună de grîu de vară,
Trei fete o secerară,
Trei feciori frumoși legară.
Draga mea, holdă de grîu,
Cînd mă scol la tine viu,

Dar la ceea de ovăș
 Nu mă duc pînă prînzăsc,
 Dar la ceea de săcară
 Nu mă duc pînă deseară.
 Frunză verde de alună,
 Ieși cu apă la cunună,
 Frunză verde de sălată,
 Cununa trăbă udată
 Și fetița măritată.
 Frunză verde nucă sacă
 Pe aici nu este apă ;
 Fetele au adormit,
 N-au apă să spele-un blid,
 Feciorii s-au însurat,
 Satul pustiu a rămas.

Să mai adăugăm, în sfîrșit, cîteva cuvinte despre capodopera poeziei noastre populare, balada „Miorița“. Străveche poezie a ciobăniei, ea se împletește strîns cu natura.

Înfrățirea ciobanului cu natura trece dincolo de moarte, care, de fapt nu este în concepția populară o stingere, ci o reintegrare în circuitul veșnic al materiei, o trecere în altă lume.

Pe teritoriul hunedorean circulă, în colinde, zeci de variante ale cunoscutei balade. Voi exemplifica cu un fragment dintr-o variantă de la Ohaba-Ponor, din Țara Hațegului.

...Voi îți merge-acasă
 Și de-ți întilni
 Pe măicuța mea,
 Ea v-o d-întreba
 Eu unde-am rămas ?
 Mi-am rămas înapoi
 Numărînd la oi,
 Pe-o culme de munte,
 Pe-o margin'de lume.

Sigur că aprecierile despre relația om — natură, așa cum se reflectă în creația noastră populară, ar putea continua. Ne oprim, însă, aici, nu înainte de a repeta un adevăr care nu mai trebuie demonstrat : între om și natură a existat și există o comuniune organică, foarte strînsă. Aceasta i-a dat omului măsura valorii sale, acel echilibru atît de necesar, nu numai în trecut ci și astăzi. Dar dacă noi înșine rupem această legătură, numai noi înșine sîntem vinovați.

Să nu uităm că, deși natura i-a fost omului casă și așternut, acesta a considerat-o totdeauna un templu sacru, a cărui strălucire și fastuozitate nu trebuiesc știrbite căci, spune cîntărețul popular :

Codrule, măria-ta,
 Lasă-mă la umbra ta,
 Că nimica n-oi strica...

„Istoria literaturii române”, vol. I., Acad. R.S.R., pag. 141

T. GRAUR — „Relația om-natură în arhaicul românesc”, vol. „Ecosistemele naturale și evoluția lor în raport cu impactul uman”, Cluj, 1974, pag. 78.

OVID DENSUȘIANU — „Vieața păstorească în poezia noastră populară : E.P.L., 1966, pag. 272.

LA RELATION HOMME-NATURE DANS NOTRE POÉSIE POPULAIRE

R é s u m é

Entre les hommes et leur milieu naturel dans lequel ils sont nés et où vivent, il y a une liaison organique, indissoluble. La lyrique du peuple roumain tant riche et variée exprime grâce aux modalités spécifiques de la création artistique, cette organicité.

La forêt comme élément composant de la nature est très fréquente dans les chansons populaires. L'homme du peuple appelle la forêt tantôt „votre altesse” „frère” et pour l'haidouk „elle” est un compagnon dans la lutte contre l'opresseur.

Les éléments de la nature participent avec intensité aux sentiments de l'homme, le paysage en devenant un état affectif.

Expression de la liaison homme-nature, la ballade populaire „Miorița” circule en nombreuses variantes dans la région de Hunedoara.